

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Збірник матеріалів

**XXVII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

20 лютого 2025 року

Київ 2025

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2025. 385 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 7 від 26.02.2025)

Редакційна колегія:

Голова Трофименко М.В., ректор МДУ, доктор політичних наук, професор;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Іванець Т. М., голова Ради молодих вчених МДУ, кандидат політичних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Омельченко В.Я., доктор економічних наук, професор;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 20 лютого 2025 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

СЕКЦІЯ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ ТА ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИКИ»

Григор'єва Вікторія,
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри права
Маріупольський державний університет

**РОЛЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ
В УКРАЇНІ**

Захист прав споживачів є важливим аспектом функціонування правової держави та розвитку ринкової економіки. Підтвердженням цього є конституційний рівень встановлення що «держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та всіх видів послуг і робіт» (ст. 42 Конституції України)

Подальше правове забезпечення реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів закладені в системі нормативно-правових актів з питань захисту прав споживачів, зокрема це, ЦК України, ГК України, закони «Про захист прав споживачів», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про рекламу», «Про туризм», «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини». «Про особливості регулювання на ринку природного газу та у сфері теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування» та ще значна кількість інших нормативно-правових актів різного рівня, що містять положення про захист прав споживачів.

Законодавчо встановлено, що споживач є «фізичною особою, яка придбаває, замовляє, використовує або має намір придбати чи замовити продукцію для особистих потреб». Важливою ознакою у характеристиці правового статусу споживача надано у Конституційним Судом України, як слабкого суб'єкта економічних відносин. Усі ці умови фактично змушують законодавця встановити юридичну рівність та відновити справедливість у системі реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів [7].

Важливим кроком у напрямку створення та впровадження ефективної системи захисту прав споживачів в Україні з урахуванням кращих практик країн Європейського Союзу було прийняття Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року (далі Концепція)[6], якою запропонований комплексний підхід, «що передбачає розвиток та взаємодію всіх складових системи захисту прав споживачів в

Україні, зокрема правового забезпечення, державного захисту прав споживачів, ринкового та громадського захисту прав споживачів»[6]. Безперечно, досягти результату можливо шляхом адаптації у повному обсязі національного законодавства, але варто звернути увагу що важливим у цій системі є підвищення рівня превентивного захисту прав споживачів, в тому числі рівня освіти та поінформованості населення щодо споживчих прав та механізмів їх захисту.

Ефективна діяльність органів державної влади у цій сфері сприяє не лише забезпеченню справедливих умов для споживачів, але й підтриманню здорової конкуренції, зокрема усунення з ринку недобросовісних підприємців і нечесних підприємницьких практик (концепція) [6]. В Україні система захисту прав споживачів включає низку державних органів, серед яких ключову роль відіграє Антимонопольний комітет України (АМКУ) [5]. Його діяльність спрямована на створення рівних умов для суб'єктів господарювання, забезпечення прозорості ринків і запобігання монопольним зловживанням та недобросовісній конкуренції.

Серед функцій АМКУ як-то: здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції; контроль за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та регулюванням цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій; методичне забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції, також визначено сприяння розвитку добросовісної конкуренції. Дієвість органів контролю в сфері захисту конкуренції має позитивну практику у світовій практиці.

Важливою складовою на забезпечення державної політики конкуренції доволі часто поєднано із захистом прав споживачів. Так, у Сполучених Штатах Америки створені та діють Федеральна торгова комісія (Federal Trade Commission, FTC) [2] та Антимонопольний підрозділ Міністерства юстиції (Department of Justice, DOJ) [3]. Зокрема, Федеральна торгова комісія (FTC) є незалежним федеральним органом, що відповідає за захист споживачів та підтримку конкуренції. В Великій Британії основним органом, що відповідає за регулювання у сфері конкуренції, є Управління з питань конкуренції та ринків (Competition and Markets Authority, CMA) [1]. CMA проводить контроль у сфері конкуренції, а також захист прав споживачів (фізичних та юридичних осіб) від нечесної торгівлі. Польська державна система управління захисту конкуренції та споживачів складається з Управління з питань конкуренції та захисту прав споживачів (Urzad Ochrony Konkurencji I Konsumentow, UOKiK) [4], що працює горизонтально та інші структури, що працюють у відповідних сферах, зокрема галузеві регулятори, члени Ради міністрів, контролюючі органи та неурядові організації, з його властивостями. Безпосередньо Управління (UOKiK), зі змінами у

принципах конкурентної політики, перетворено на Управління з питань конкуренції та захисту прав споживачів.

Наявність спеціалізованих органів з захисту прав споживачів у країнах світу демонструє високий рівень залучення громадських організацій до захисту прав споживачів, а також просвітництво, зокрема впровадження освітніх програм та курсів з питань захисту прав споживачів у школах та вищих навчальних закладах, проведення інформаційних кампаній та просвітницьких заходів, організація спеціалізованих семінарів та тренінгів для надання практичних навичок споживачам.

Задля підвищення ефективності реалізації державної політики в сфері захисту прав споживачів необхідно вирішити існуючі проблеми та впровадити нові підходи до захисту прав споживачів, зокрема посилення ролі АМКУ та інших державних органів, розвиток співпраці з іншими органами влади, громадськими організаціями та міжнародними партнерами сприятиме досягненню цих цілей.

Впровадження запропонованих практик допоможе Україні створити сучасний та ефективний механізм захисту прав споживачів, який відповідатиме найвищим світовим стандартам. Це сприятиме підвищенню довіри споживачів до ринку, стимулюватиме конкуренцію та загальний економічний розвиток країни.

Література

1. Competition and Markets Authority. Офіційний сайт. Доступно: <https://www.gov.uk/government/organisations/competition-and-markets-authority>
2. Federal Trade Commission . Офіційний сайт. Доступно: <https://www.ftc.gov/>
3. United States Department of Justice, Justice Department. Офіційний сайт. Доступно: <https://www.justice.gov/>
4. Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Офіційний сайт. Доступно: <https://uokik.gov.pl/>
5. Антимонопольний комітет України. Офіційний сайт. Доступно: <https://amcu.gov.ua/>
6. Концепція державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 року. Схвалена розпорядженням КМУ від 29.03.2017 р. № 217-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217-2017-%D1%80#Text>.
7. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Степаненка Андрія Миколайовича щодо офіційного тлумачення положень пунктів 22, 23 ст.1, ст.11, частини восьмої ст.18, частини третьої ст.22 Закону України «Про захист прав споживачів» у взаємозв'язку з положеннями частини четвертої ст.42 Конституції України (справа про захист прав споживачів кредитних послуг) Справа №1-26/2011 від 10.11.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-11#Text>